

COMMENTAAR

Klein, maar compleet mens!

Begraven van foetus

Het verlies van een kind is een aangrijpende zaak. Ook als dat kind voor de tijd van de normale zwangerschapsduur overlijdt in de baarmoeder. Aangrijpend, omdat het een kind is. Ook al is het nog zo klein, het is een compleet mens. Hoe ga je daar nu mee om? Moet het begraven worden of niet? Waar liggen de grenzen?

Vragen waar ouders mee kunnen worstelen. Ik wil proberen over deze tere zaak iets te zeggen, waarmee ouders en anderen wellicht hun voordeel kunnen doen. Daarbij heb ik geenszins de pretentie daarover het laatste woord te kunnen spreken. Ik wil me overigens vooral beperken tot de ongeboren vrucht, die we een foetus noemen.

Grotere aandacht

We kunnen in onze westerse samenleving een grotere aandacht signaleren voor miskramen en doodgeboren kinderen. Het bericht van enige weken geleden dat in een ziekenhuis een foetus, die dood was geboren na een zwangerschap van 17 weken, was weggeraakt, haalde de landelijke pers. De ouders hadden het lichaampje willen begraven. Het werd afgevoerd met overig medisch materiaal. Ook in het geven van een naam aan een foetus, komt die grotere aandacht tot uitdrukking.

Er zijn verschillende redenen aan te

wijzen voor deze grotere aandacht voor miskramen en doodgeborenen. Zonder daarin volledig te willen zijn, kunnen we de volgende aspecten noemen.

In de eerste plaats speelt het gevoel van de mens een grotere rol dan vroeger. Men uit gevoelens eerder en gemakkelijker. Aan die gevoelens moet worden tegemoet gekomen, ook bij de bezorging van overledenen. We gaan vandaag aan de dag anders om met het overlijden van jonge kinderen dan een eeuw geleden. Kindersterfte was toen aan de orde van de dag. Over een miskraam werd niet of nauwelijks gesproken. Het behoorde bij de dingen die zo vaak en zo veel voorkwamen. Ouders verloren soms meer dan de helft van hun kinderen op jonge leeftijd.

Boston stond regelmatig aan het graf van een van zijn kinderen. Wel tot zes keer toe. Hij mocht overigens weten dat deze kinderen allen behouden waren. Hij zou hen allen weerzien. Boston was niet de enige die deze ervaring had. Als iets dergelijks vandaag in onze cultuur zou geschieden, zou het voorpaginanieuws zijn.

In de tijd, die wij ons nauwelijks meer kunnen indenken gebeurde het wel dat vrouwen die elkaar na jaren weer ontmoetten, aan elkaar vroegen: Hoeveel kinderen heb je, en hoeveel zijn er dood? Dat was voor hen een normale vraag. Als het al zo'n gewone zaak is om zo over jonggestorven kinderen te spreken, zal het duidelijk zijn

dat aan een doodgeboren kindje in een vroeg stadium van de zwangerschap geen aandacht werd besteed. Vervolgens heeft wellicht ook de discussie over en de praktijk van de abortus provocatus –misschien wel onbewust- in onze kringen zodanig verzet opgeroepen dat het begraven van een ongeboren vrucht een stil protest daartegen is.

Er is nog een derde oorzaak voor de grotere aandacht voor foetussen. Dat men vroeger niet overging tot het begraven daarvan, zal zeker ook te maken hebben gehad met de kosten die daarmee verband hielden. Men had vaak minder te besteden. Vele monden moesten worden gevuld.

De wet

We spreken van een foetus vanaf de achtste week van de zwangerschap tot de geboorte. In de periode daarvoor spreken we van een embryo. In de achtste week is de foetus ongeveer 2,5 cm groot en weegt maar een paar gram. In de dertiende week is de foetus acht centimeter en weegt 30 gram. In de foetale fase, dus acht weken na de bevruchting, zijn alle belangrijke lichaamsstructuren, zoals handen, voeten, het hoofd, de organen en de hersenen al aanwezig.

Al die lichaamsstructuren groeien verder en worden steeds functioneler. Maar het is een mensje, nog wel klein en teer, maar compleet. Verschrikkelijk als mensenhanden zich daarnaar uitstrekken om het uit de baarmoeder te verwijderen. Maar dit terzijde.

De Wet op de Lijkbezorging bepaalt dat een doodgeboren kindje moet worden begraven als de vrucht vier en twintig weken of ouder is. Een foetus van een zwangerschap van minder dan 24 weken hoeft volgens de wet niet te worden begraven. Men hoeft ze ook niet aan te geven bij de burgerlijke stand. De wettelijke regels gelden immers niet. Ook niet de regel dat begraven alleen op een begraafplaats mag. Begraven van een jonge foetus mag overal. Niet iedereen zal er voor voelen om het in de eigen tuin te begraven. Begraven op een begraafplaats blijft mogelijk.

De praktijk

Hoe gaan ziekenhuizen om met de stoffelijke resten van een foetus? Er zijn verschillende mogelijkheden. Als het goed is, overlegt het ziekenhuis met de ouders, wat er met de stoffelijke resten gebeurt. Ik heb me laten vertellen dat daar in de praktijk soms het nodige aan ontbreekt en dat ouders in

het ongewisse worden gelaten met wat er met hun kindje gebeurt. De conclusie ligt dan voor de hand dat het met het ziekenhuisafval wordt afgevoerd om verbrand te worden.

Soms wordt in overleg met de ouders het kindje in het ziekenhuis achtergelaten. Het ziekenhuis zorgt dan voor een crematie, meestal met meerdere kinderen gelijk. De ouders zijn daar niet bij en weten ook niet wanneer het gebeurt. Een andere mogelijkheid is om het stoffelijk overschot aan het ziekenhuis af te staan voor wetenschappelijk onderzoek.

Het gaat om een mensje, wel klein en teer, toch, om een compleet mensje. Ouders hebben er recht op om zelf te beslissen wat er met hun kindje gebeurt. In veel ziekenhuizen wordt daarmee ook rekening gehouden, al is er onderscheid. In sommige ziekenhuizen wordt elke foetus, ook al is die pas twaalf weken, naar de ouders gebracht en met hen de mogelijkheden besproken van de bezorging van het kindje. De ouders kunnen dan zelf kiezen wat er met hun kindje gebeurt. In andere ziekenhuizen wordt pas vanaf zestien weken bij de ouders ter sprake gebracht dat zij het kindje zelf kunnen begraven.

Het gaat om een mensje, wel klein en teer, toch, om een compleet mensje. Ouders hebben er recht op om zelf te beslissen wat er met hun kindje gebeurt.

Grenzen

Het is moeilijk aan te geven waar de grenzen liggen. Als we op Bijbelse gronden vasthouden dat er leven ontstaat op het ogenblik van de bevruchting, dan zouden we tot de conclusie kunnen komen dat zelfs een embryo een begrafenis zou moeten krijgen. Dat lijkt me voor een algemene regel wat te ver gaan. Ik zou daar niet voor willen pleiten. Waar er vroeger nauwelijks aandacht was voor de ongeboren vrucht, moeten we niet doorslaan naar het andere uiterste.

Misschien is het een hanteerbaar uitgangspunt dat wat we een foetus noemen op een of andere wijze wordt bezorgd en hetgeen wat daarvoor ligt niet. Concreet betekent dit dat een foetus van 8 tot 24 weken

wordt begraven (vanaf 24 weken moet de foetus worden begraven). Uiteraard is ieder daarin vrij. Ik zou ook niet graag ouders een gevoel van tekortkoming willen bezorgen, die met een foetus anders zijn omgegaan of het aan het ziekenhuis hebben overgelaten wat er mee zou moeten gebeuren. We moeten elkaar hierin niet de maat nemen, nu de Bijbel ons geen concrete voorschriften dien-aangaande geeft. Een ieder zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd.

Begraven

We willen wel vast blijven houden aan het beginsel dat we onze doden, hoe klein ze zijn of groot, hoe jong ze zijn of hoe oud, geboren en daarna gestorven of reeds voor de geboorte overleden, begraven. Dat is de wijze die Gods Woord ons aanreikt voor het bezorgen van onze geliefden. Een foetus tot 24 weken hoeft niet op een begraafplaats te worden begraven. Het kan wel. In sommige gemeenten zijn daarvoor aparte plaatsen aangewezen op een begraafplaats.

Ouders kunnen ook besluiten het begraven te doen in de eigen tuin. De wet houdt dat niet tegen. Laat ook in dit opzicht overigens eenvoudigheid en soberheid de metgezellen zijn, die laten zien dat we beseffen dat de dood de bezoldiging van de zonde is. Alle opsmuk om de verschrikking van de dood toch maar een beetje te verdoezelen, zij ons vreemd.

Ik zou er niet naar willen streven om voor onze gezindte een aparte plaats te reserveren op een begraafplaats. Dat wekt de indruk dat we toch wel een beetje beter zijn. Dat het soms als hinderlijk en storend wordt ervaren dat de lichamen van onze doden liggen tussen bloemen, kabouterijtjes, lichtjes en allerlei andere zaken die de graven moeten opfleuren, doet daaraan niet af.

Ook onze dode lichamen zullen met alle anderen op de morgen van de opstanding worden opgewekt. De reformatorische gezindte niet apart. De scheiding zal niet plaatshebben tussen hen die naar de kerk gingen en de wereld, maar tussen hen die Christus hebben leren kennen als het allerhoogst en eeuwig goed, en hen die Hem niet kennen. Daarop komt het voor ons allen aan.

Capelle aan den IJssel, ds. W. Silfhout